

gen voor het leesdossier lezen?

- Welke invloed heeft het gebruik van uittrekselsites op de wijze waarop er voor het leesdossier wordt gelezen?

Onderzoek naar specifiek gebruik van websites en de relatie hiervan met andere vormen van mediagebruik, is nog maar weinig verricht. Het onderzoek naar de invloed van uittrekselsites op leesgedrag is daarom exploratief van opzet. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te bieden in de invloed van ICT op lezen en om de discussie te stimuleren over het leesdossier en de omgang met uittrekselsites in het literatuuronderwijs.

Ronde 2

Guido Spyns, Chris de Commer en Janien Benaets

Klein Seminarie – Roeselare & Katholiek Scholencentrum JOMA - Merksem

Contact: *guido.spyns@belgacom.net*

chris.de.commer@myonline.be

janien.benaets@telenet.be

Van Uilen en Apen: de jungle van de leesbevordering⁷

De context

Leesbevordering / literatuureducatie; een trend

Leesbevorderen of nog duidelijker literatuureducatie is in. Hoeveel projecten en acties lopen er niet in en buiten de school: van de wieg tot het graf is de weg met 'reclame voor waardevolle boeken' en het 'grote belang van lezen' geplaveid of beter geafficheerd. Wie (literatuur) wil lezen, staat nooit in de kou. Wie niet wil lezen, zal het geweten hebben.

De leraar leesbevorderaar

Ach leraar, ook jij bent geroepen tot redder van Taal en Literatuur: vermenigvuldig de boeken op school. Laat de boekenkeuze in de leesportfolio's getuigen van smaakontwikkeling en zelfontplooiing. Zorg voor verdieping: van analyse naar interpretatie en beoordeling. Bestrijd ongemotiveerdheid of onvoldoende geletterdheid met sterke middelen als de goeie ouwe literactua-map en jazeker de illustere Inktaap, 'cen coole literatuurprijs' want op maat van jongeren van 16-18 jaar.

⁷ Dit is een aanlooptekst voor een workshop waarin we met de deelnemers in discussie willen treden, vertrekkende van stellingen. We zullen de volledige stellingenlijst pas tijdens de workshop bekend maken.

Het jongerendoelpubliek

Nochtans, is deze generatie Mix, de sms-generatie, onze Einsteiners, volgens sommige communicatiespecialisten slimmer, sneller en socialer dan ooit. Kunnen wij leraren hen nog ooit bijbenen in multimediegebruik – zowel in receptie als productie? Zijn zij niet de voorlopers van een posthumane samenleving waarin literatuur (en kunst in het algemeen) deel uitmaakt van en getransformeerd wordt door de nieuwe media? Lezen en schrijven in de ruimste en snelste leesomgeving ooit: het zal voor hen nooit meer zijn zoals het voor hun leraren ooit was.

Tien jaar literaire jongerenprijs

Zoals de schets boven al laat vermoeden, is de tijd zeer snel gegaan sinds de eerste jongerenprijs van 1996. Goed een halve eeuw geleden begon de mediatisering van de literatuur geschiedenis te schrijven. Commerciële literaire prijzen vormden daarin een modieuze trend. Maar werden die winnaars en genomineerden wel gelezen of enkel op tv bekeken? Er was sprake van ontleding – het leesbevorderen kon beginnen...

Ministers maakten plannen en leraren gaven ze gestalte: de Jonge Gouden Uil werd geboren (het proefproject onder minister Luc Martens dateert van 1996). Parallel met de JGU liep in de periode 1998-2000 een initiatief van het VPRO-tv-programma *De Plantage* dat voor de uitzending over de Generale Bank Literatuurprijs (nu AKO) werkte met een kleine jongerenschaduwjury uit Nederland en Vlaanderen. In 2001 viel de Jonge Gouden Uil officieel uit, maar vijf Vlaamse scholen konden niet meer zonder en daar verscheen een 'dissident' op het toneel: het Gouden Uilskuiken! Met De inktap van de officiële instanties komt de jongerenjury sinds 2002 weer aan haar trekken.

Wat de algemene organisatie en de uitwerking van de juryhandleiding betreft, is er sinds 1996 niet veel veranderd. De organisatoren kiezen de boeken, de jonge jury oordeelt volgens een lees- en optelpatroon en er is een feestelijke uitreiking 'en masse', afwisselend in Nederland en Vlaanderen. Een Inktapsite met info, forum en wedstrijden vormt de nieuwe elektronische component. Verschillende scholen ruimen op hun webstek plaats voor De inktap of organiseren aanvullende leesfeesten die weliswaar in de media geen noemenswaardige weerklank krijgen. In 2002 schreven we in een historiekje: "Nee, de wereld lag (en ligt) niet echt wakker van het boekenoordeel van jonge mensen."

De invraagstelling

"Ik doe niet (meer) mee." Niet gemotiveerd om jurylid te worden?

Is een jongerenprijs die aanvankelijk sterk kon spelen op de 'mediatisering van de literatuur', zijn initiële kracht niet aan het verliezen nu de nieuwe media naast tv en film ons beeld van de wereld en dus ook onze kijk op literatuur en lezen mee kleuren of

bepalen? In onze schoolpraktijk stellen we immers vast dat onze Einsteiners o.i.v. de sterke leesbevorderingstrend via internet zelf op het spoor komen van zoveel interessante en kwaliteitsvolle boeken, dat ze een 'zetje' nodig hebben om toch deel te nemen aan de Inktaap. Wat voor aantrekkelijks hebben de nominaties van 2007 met Jan Siebelink, Henk van Woerden en K. Schippers nog in het breedste perspectief van boekenzoekers en allerhande favorieten- en sellerlijsten o.a. op sites van kranten, tijdschriften, uitgevers, boekhandels, literatuur-, leescampagne- en schrijfsites? Of waarom kregen we Joe Speedboot niet of De engelenmaker uit de shortlists? Die lijken ons zoveel aangener vanaf de achterflap en hun eerste pagina.

"Ik wil de boeken die ik verplicht ben te lezen vrij kiezen." Te weinig autonomie voor het jurylid?

De verplichting om opgedragen boeken te lezen op de aangegeven manier. Zijn de jonge juryleden geen kinderen van een sterk geïndividualiseerde samenleving en leerlingen van een school die hen steeds meer autonomie en verantwoordelijkheid probeert te geven? Moeten we hen niet verantwoord laten kiezen wat hen 'de moeite waard' lijkt? Waarom zouden we ze dwingen in het keurslijf van de Aap? Een longlist van actuele voorstellen door leeftijdgenoten? Hoeveel jongeren lezen er geen winnaars van grote thrillerprijzen? Was het Henning Mankell niet die onlangs op Canvas aan journalist Rudi Vranckx vertelde dat we niet ver zijn van een Nobelprijs voor een literaire thrillerschrijver?

"Wat stelt de Inktaap als prijs in cultuurland eigenlijk voor?"

Of de jury enig gewicht in de schaal van cultureel Vlaanderen en Nederland legt? Welke media, recensenten, literatuurkenners of onderzoekers hebben echt gemeende belangstelling voor de competenties, de criteria en argumenten van een Inktaapjury? Veel auteurs en mediamensen weten niet eens van het bestaan van deze prijs.

Twee antwoorden in plustaal

1. Of de Inktaap zoals hij is voor jongeren van vandaag niet genoeg charmes heeft? In de jungle van de leesbevordering en bij literatuureducatie op school is een jongerenjury, georganiseerd door niet-schoolse instanties, zowel verademing als verrijking en een aangenaam gepimpte vorm van actieve cultuurparticipatie.

Verademing? Ja! Door de ontdekking van auteurs die 'weten hoe het moet'. Door de traagheid van het lezen van een hedendaags taalkunstwerk. Door de uitwisseling van ervaringen en observaties van verhaal en stijl. Door de steun die een leraar kan geven: door een goede voorbereiding, 'onderweg' bij geworstel met taal en teken, of in het aanwakkeren van het debat over smaken en kwaliteiten. Door verbreding van de leesomgeving in het (virtuele) contact met andere juryleden en scholen, met auteurs, professionele jury's e.a. Door het bruisende karakter van de prijsuitreiking.

Verrijking? Al na één Inktaap kun je als ernstig jurylid gerust 'literair competent' worden verklaard. Op dat moment heb je een waardevolle variatie van literatuur van je tijd leren kennen door analyse, interpretatie, argumentatie, in recensie, gesprek en reflectie.

Actieve cultuurparticipatie? De literaire jongerenprijs heeft in tien jaar tijd duizenden jongeren uitgedaagd en bijeengebracht. Als jurylid schep je gedeeltelijk een leescultuur, neem je deel aan literaire events (ook De Nachten van Villanella), kun je naar hartenlust schrijven voor een boekenbon of ...

2. Of literaire geletterdheid in competitie en concurrentie met zoveel andere geletterdheden haar pluimen aan het verliezen is? Neen. Naast alle andere media, de oude zoals film, radio en tv, en de nieuwe, krijgt ook de literatuur in boekvorm en digitaal een plek in de lifestyle van vele jongeren. Nog weinig teksten blijven onbekend en daardoor onbemind! Immers, online en mobiel kunnen ze wereldwijd 'aan literatuur doen'. Er valt onnoemelijk veel moois te beleven: van klassiek tot brandnieuw, via de digitalisering van bibliotheken en archieven, via sites en weblogs van grote denkers/schrijvers, via cyberpoëziecreaties, podcasts van stadsdichters, e.a. Je laat je voorlezen, je remixt woord, beeld en geluid; je kunt ook nog 'gewoon literatuur lezen', alles naar eigen verlangen. Activiteit, zelfexpressie, creativiteit zijn als waarden inherent geworden aan literatuurbeleving in dit prille begin van de 21^e eeuw. Mooi toch?

Ronde 3

Tanja Janssen

Instituut voor de Lerarenopleiding, Universiteit van Amsterdam

Contact: T.M.Janssen@uva.nl

Is er een relatie tussen literaire leesvaardigheid en creatieve schrijfvaardigheid?

Het lezen van literatuur en het schrijven van creatieve teksten lijken vaardigheden die nauw met elkaar verbonden zijn. Door literatuur te lezen, kunnen leerlingen vertrouwd raken met allerlei kenmerken van verhalende en poëtische teksten. Het is aannemelijk dat leerlingen hierdoor die kenmerken beter kunnen toepassen wanneer ze zelf verhalen en gedichten schrijven. En omgekeerd: wie zelf aan creatief schrijven doet, ontdekt wat er allemaal komt kijken bij het schrijven en voor welke keuzes schrijvers staan. Uitgerust met zo'n "schrijvers-bewustzijn" zijn leerlingen misschien beter in staat om verhalen en gedichten van anderen te lezen en op waarde te schatten.